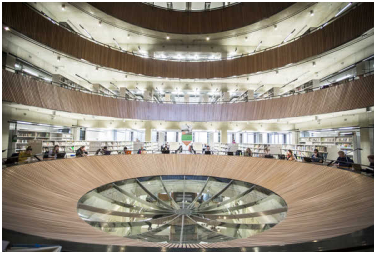

Gedragscode voor reviews gevraagd

De bibliotheek van de universiteit van Wageningen.

Foto ANP

ZO WERKT CITATIEPUSHING

AMSTERDAM

Onderzoekers beoordelen elkaars werk als 'reviewer' anoniem. Zo kan iemand onterecht citaties opdringen aan een ander. De universiteit van Wageningen wil dat dit wordt aangemerkt als een vorm van wetenschapsfraude.

MAARTEN KEULEMANS

Er moeten scherpere gedragsregels komen voor wetenschappers die als 'reviewer' elkaars werk beoordelen. Op die manier moet worden voorkomen dat onderzoekers via de beoordelingen slukreclame maken voor hun eigen onderzoek, bijvoorbeeld om hun citatiescore te verhogen.

Dat is de strekking van een rapport van de universiteit van Wageningen, waarover de landelijke universiteitenkoepel VSNU zich momenteel buigt. De universiteit wil dat de VSNU het onterecht opdringen van citaties aan anderen aanmerkt als vorm van wetenschapsfraude.

Het beoordelen van elkaars werk voor publicatie ('reviewen') is in de wetenschap dagelijkse praktijk. 'Maar het reviewproces is anoniem. Daardoor zit je als reviewer in een machtspositie', verduidelijkt woordvoerder Simon Vink van de universiteit van Wageningen. 'Iemand die van zijn reviewer de tip krijgt: je moet naar deze en deze publicaties verwijzen, kan niet zien van wie die tip afkomstig is. Daarom vinden we dit een ernstige zaak.'

Bodemwetenschapper

Directe aanleiding is het geval van een Wageningse bodemwetenschapper, die vorige week door de universitaire integriteitscommissie op de vingers werd getikt voor het opdringen van citaties ('citatie-pushing'). De universitair hoofddocent zou in één geval een andere wetenschapper ten onrechte hebben aangespoord meer te verwijzen naar haar eigen onderzoek, wat haar wetenschappelijke citatiescore zou verhogen, cruciaal voor iemands reputatie. Zelf ontkent de onderzoeker kwaad in de zin te hebben gehad. Intern onderzoek door de vakvereniging European Geosciences Union (EGU) pleitte haar in februari al vrij van wangedrag.

De Wageningse integriteitscommissie doet dat ook, maar met tegenzin. De onderzoeker heeft zich wel degelijk 'schuldig gemaakt aan citation pushing', oordeelt de commissie in haar rapport. Maar omdat er in de gedragscode van de VSNU nog geen spelregels staan voor wetenschappelijk nakijkwerk, is er 'formeel gesproken geen schending van de wetenschappelijke integriteit'. Intussen wordt de onderzoeker uitgebreid gekapitteld wegens tegensputteren. 'Ze voelt zich onterecht aangevallen en toonde weinig begrip voor de ernst

van de zaak. Met een iets andere houding was het probleem waarschijnlijk al veel eerder opgelost', zegt Vink.

Grijs gebied

Het wordt nog lastig het fenomeen citatie-pushen in regels te vatten, stelt de VSNU. 'We begrijpen de ernst van de zaak', aldus zagsman Bart Pierik. 'Maar waar ligt de grens tussen de reviewer die gewoon aangeeft dat er een paar belangrijke citaties missen, en volledig uit de bocht vliegen? Dat is grijs gebied.' Zo'n vernieuwde gedragscode wordt pas in de loop van volgend jaar in gebruik genomen, verwacht de VSNU.

Wageningen heeft ook de wetenschappelijke uitgeverijen opgeroepen beter op te letten: uitgeverij hebben immers het overzicht welke reviewer welke aanbevelingen doet.

Aanleiding voor de ophef is een bizarre, al maanden slepende affaire in de bodemkunde, waarbij één wetenschappelijk vakblad en acht onderzoekers opeens omhoogschoten in de wetenschappelijke scorelijstjes. De Wageningse onderzoeker is één van hen. In februari kwam de zaak tot uitbarsting na een anonieme, open e-mail: er was in de bodemkunde kennelijk een 'citatiekartel' van wetenschappers bezig om elkaars cijfers op te pompen, aldus de klokkenluider onder de naam 'Akhenaten McDonald'. Vakvereniging EGU oordeelde dat er maar één wetenschapper, de Spaanse hoogleraar Artémi Cerda, over de schreef is gegaan. Cerda ontkent overigens.

Laakbaar gedrag

De integriteitscommissie in Wageningen en het universiteitsbestuur komen tot een

opvallend ander oordeel. De Wageningse onderzoeker is formeel weliswaar onschuldig, maar was laks: zo had ze alarm moeten slaan toen haar citatiescore omhoogschoot. 'Als je citatiescore opeens zó omhoog gaat, moet je je afvragen: is hier iets aan de hand? En er even intern melding van maken', verwoordt Vink. 'Laakbaar gedrag', foetert de commissie, overigens zonder er een straf aan te verbinden.

De onderzoeker zelf, anoniem gemaakt in de rapporten, onthoudt zich van commentaar. Ze is niet van plan tegen het rapport in beroep te gaan. 'Ik ben natuurlijk niet blij met de bewoordingen. Maar het belangrijkste is dat ik ben vrijgesproken, niet ben berispt en dat de zaak nu is afgerond.'

Pushing en stacking

De Wageningse affaire draait om twee woorden waarvoor nog geen duidelijke gedragsregels zijn.

CITATIEPUSHING Citaties naar eigen werk opdringen aan anderen, om zo de eigen citatiescore te verhogen.

CITATIESTACKING Citaties naar bepaalde vaktijdschriften opdringen, om zo het blad in kwestie belangrijker te laten lijken.